

Wydaje się, że Pounds mimo wszystko nie docenia dynamiki rozwojowej polskiego przemysłu. Wprawdzie wspomina on o zmianie sytuacji po r. 1956, ale np. nie poświęca dostatecznej uwagi nowym wydarzeniom w uprzemysłowieniu naszego kraju: rozbudowie zespołu Turosszowa czy kombinatu w Tarnobrzegu, które to inwestycje stanowią właśnie element procesu wyrównania dysproporcji w zagospodarowaniu kraju.

Tym niemniej artykuł stanowi próbę rzetelnej charakterystyki obecnego stanu uprzemysłowienia Polski i trafnie określa główne przestrzenne jego cechy. Ograniczone ramy artykułu zmusiły niewątpliwie autora do szkicowego potraktowania pewnych zagadnień, o których głębszej znajomości świadczy cytowana literatura (jak zwykle u Poundsa źródła podane są w języku oryginalnym, a więc polskie po polsku, podobnie jak nazewnictwo geograficzne jest polskie). Czytelnik polski z uznaniem wita to nowe opracowanie amerykańskiego uczonego.

Leszek Kosiński

ANTONI WRZOSEK: Czechosłowacja. Zarys ogólnej geografii kraju. Państwowe Wydawnictwo Naukowe, Warszawa 1960, s. 267.

W r. 1960 ukazała się książka o Czechosłowacji, będąca pierwszym geograficzno-gospodarczym podręcznikiem naukowym o tym kraju, napisanym przez polskiego autora. Jest nim znany i najlepszy spośród polskich geografów znawca Czechosłowacji i jej problemów geograficzno-gospodarczych — prof. dr Antoni Wrzosek. Jego dobra znajomość tego kraju oparta jest nie tylko na obszernej literaturze, przytoczonej na końcu książki, lecz również na długoletnich badaniach terenowych.

Toteż dobrze się stało, że Państwowe Wydawnictwo Naukowe temu właśnie autorowi zleciło opracowanie geografii Czechosłowacji. Brak takiej książki dawał się u nas od dawna odczuć, a coraz bardziej zacieśniająca się współpraca gospodarcza i kulturalna między Polską i Czechosłowacją wymaga jak najlepszego poznania naszego południowego sąsiada, i to zarówno przez szerokie masy polskich turystów udających się tam co roku, jak i przez wielu naszych fachowców, którzy w ten czy inny sposób we współpracy obu państw biorą udział.

„Czechosłowacja” Wrzoska jest książką okazałą, tak rozmiarami, jak i szatą graficzną. Zawiera 267 stron oraz jako załącznik bogatą w treść, dużą mapę fizyczną Czechosłowacji w podziale 1:1 000 000. Mapę wykonało Państwowe Przedsiębiorstwo Wydawnictw Kartograficznych. Książka wydana jest bardzo starannie, na dobrym papierze rotograwiurkowym, oprawna w płótno i otoczona barwną, przyciągającą wzrok obwolutą. Jest ona zaopatrzona w szereg pięknych zdjęć i dobrze przygotowanych, instruktywnych mappek, uzupełniających i urozmaicających treść książki. Układ treści pracy — opartej na bogatym materiale rzeczowym i problemowym, dającym podstawowe wiadomości z dziedziny środowiska geograficznego, gospodarki, zaludnienia i spraw kultury — jest niewątpliwie właściwy.

W pierwszym rozdziale omówione zostało położenie, granice i struktura administracyjna kraju. W interesujący sposób ujęte zagadnienia ilustruje autor cyframi tak bezwzględnie, jak procentowymi, wprowadzając również obok polskich, niektóre czeskie terminy, co uważam za bardzo szczęśliwą innowację. Druk książki przypadł w momencie, kiedy w Czechosłowacji nastąpiły duże zmiany administracyjne, których nie można było już uwzględnić, a które niewątpliwie pociągną za sobą w pewnym stopniu przemiany w układzie gospodarczym kraju. Podobnie ma się zresztą sprawa z obszerną i reprezentatywną geografiją Czechosłowacji, napisaną przez kilku najlepszych autorów czeskich (V. Häufler, J. Korčák, V. Král), wydaną w r. 1960. Treść gospodarza i podział kraju oparty jest tu również na dawnym schemacie administracyjnym.

W drugim kolejnym rozdziale podaje Wrzosek krótki rys historyczny kraju. W określeniu zasięgu międzywojennej Republiki Czechosłowackiej autor nie umieścił wzmianki o „Rusi Zakarpackiej”, która w tym czasie wchodziła w skład państwa czechosłowackiego, choć w końcowych zdaniach podaje, że po r. 1945 „... Zakarpacka Ukraina jako obszar zamieszkały w ogromnej większości przez Ukraińców, została na podstawie obustronnej umowy przekazana Ukraińskiej Republice Radzieckiej”.

Trzeci rozdział przynosi charakterystykę środowiska geograficznego, przy czym autor omawia bardzo dokładnie poszczególne krainy geograficzne i ich ukształtowanie pionowe. Szereg pięknych zdjęć doskonale ilustruje bogactwo form morfologicznych Czechosłowacji. Klimat, stosunki wodne, gleby, to dalsze charakteryzowane przez autora elementy środowiska geograficznego, co daje dobrą podstawę do oceny możliwości rozwoju rolnictwa.

Następny, czwarty, rozdział potraktował autor bardzo wnikliwie, podając charakterystykę rozwoju osadnictwa i zaludnienia, co ma specjalne znaczenie, gdyż tak w Czechach jak i na Słowacji proces osadniczy i ludnościowy odbywał się odmiennie i kraje te przez długie wieki należały do innych kręgów kulturowych. Interesująco wypadła w książce charakterystyka rozwoju miast i ich funkcji oraz charakterystyka wsi.

Główny nacisk położył jednak autor na gospodarkę kraju, a więc na rolnictwo i leśnictwo (rozd. 5), na przemysł (rozd. 6) i na transport (rozd. 7). Problemy te zajmują najwięcej miejsca w omawianej książce. W zakresie zagadnień rolnych autor omawia szczegółowo typy upraw, ich rejonizację, wydajność itp., ilustrując swe wywody licznymi tabelkami i mapami. To samo dotyczy gospodarki hodowlanej i leśnej. Szczegółowo potraktowany został również przemysł, przy czym rozważania na ten temat autor poprzedził omówieniem bogactw mineralnych i górnictwa. (Do reprodukcji dwóch map z tego rozdziału zakradło się drobne niedopatrzanie, gdyż pod mapkami na s. 157 i 159 nie podano objaśnienia). Autor wyczerpująco przedstawił przemysł Czechosłowacji, jego rozwój i ogromne osiągnięcia, toteż niewątpliwie ten właśnie rozdział musi mieć dla czytelników, nie orientujących się dostatecznie w znaczeniu gospodarczym Czechosłowacji, szczególnie dużą wartość.

Problemy gospodarcze uzupełnione są w książce Wrzoska interesującymi rozdziałami o transporcie i o handlu. Całość zamyka krótki rozdział omawiający bardzo wysoką stopę życiową ludności, co jest wynikiem długoletniej doskonałej gospodarki rolnej i przemysłowej tego kraju.

Na końcu książki znajdują się tablice statystyczne, spis ważniejszej literatury i skorowidz nazw geograficznych. Do spisu literatury można by dodać dwie pozycje o miastach, dotychczas jedyne z tego zakresu, a mianowicie: 1. Zdeněk Láznicka, *Moravská města, Brno 1948*; 2. Václav Mencl, *Středověká města na Slovensku, Bratislava 1938*. Można by tu również wymienić jedną pozycję z dość obfitej literatury tatrzańskiej, np. „Priroda Tatranského Národného Parku”, praca zbiorowa, Osveta Martin 1956.

Omówioną książkę uznać należy za bardzo udaną pozycję z dziedziny geografii regionalnej w polskiej literaturze, za książkę, którą każdy czytelnik polski winien posiadać w swej podręcznej bibliotece. Niewątpliwie jej powodzenie winno być zachętą do opracowania w podobny sposób również i innych państw europejskich.

Stanisława Zajchowska

RUDOLF KOPECKÝ: Českolovenský odboj v Polsku v r. 1939. Rotterdam 1958, „Modra Revue”, s. 100. — „POLSKO-CZECHOSŁOWACKIE BRATERSTWO BRONI W DRUGIEJ WOJNIE ŚWIATOWEJ 1939—1945”. Zebrał i opracował Stanisław Wroński. Warszawa 1960, Wyd. Min. Obrony Narodowej, s. 218, tab. 14.